

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної і початкової освіти

імені Валентини Волошиної

Кафедра початкової освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В НУШ»**

Ступеня вищої освіти «магістр»

Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальності: 013 Початкова освіта

Освітньої програми: Початкова освіта. Дошкільна освіта

Білоус Юлії Миколаївни

Науковий керівник: **Хіля А.В.**, кандидат
педагогічних наук, старший викладач

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.	8
1.1. Дефінітивний аналіз поняття «творчі здібності»...	8
1.2. Психолого-педагогічні особливості ігрової діяльності молодших школярів. . . .	18
1.3. Діагностика розвитку творчих здібностей молодших школярів на констатувальному етапі експерименту.	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ. . . .	40
2.1. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності.	40
2.2. Використання ігрових технологій на уроках початкової школи в освітньому середовищі НУШ.	51
2.3. Досвід учителів початкової школи у розвитку творчих здібностей засобами ігрових технологій	59
2.4. Динаміка розвитку творчих здібностей молодших школярів на підсумковому етапі експерименту	65
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
.	
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Українська наука та майбутнє нашої країни неможливо сьогодні розглядати поза європейським і світовим розвитком освіти. Адже враховуючи реформи, що постійно змінюються та оновлюються в освітньому просторі пов'язані саме з активними входженнями України в Європейський освітній простір. Модернізація суспільного життя, поява таких явищ, як глобалізація, інформатизація ставить виклики перед усіма рівнями української освіти.

Як зазначено в Законі України «Про освіту», що саме творчість виступає одним із обов'язкових умінь особистості у процесі отримання знань, умінь і навичок. Все це дозволяє учням оволодіти ключовими компетентностями, які є необхідними для життя та соціальної адаптації.

Проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів висвітлюється в загальнодержавних освітніх програм, зокрема: Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти України, Концепції національного виховання та Концепції Нової української школи.

У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), «Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті» головний акцент ставиться на необхідність розвитку вмінь до творчого самовираження та здатності виконувати творчі завдання. Особливу роль у такому процесі варто віднести початковій ланці навчання. Тому що в початковій школі виявляються та розвиваються здібності дитини, формується вміння та бажання вчитися, створюються відповідні умови для її самовираження в різних видах діяльності [33, с. 5].

У Концепції Нової української школи наголошується про професійну свободу для вчителів, але покладаючи на його плечі відповідальність про всебічний розвиток учнів в освітньому просторі початкової школи. Такою відповідальністю передбачено добір методів навчання відповідно до освітніх потреб різних учнів та спрямованість освітнього процесу на розвиток

компетентностей для життя, реалізацію нового Стандарту української школи, вміння працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями та природно інтегрувати їх в освітній процес, розвивати творчі здібності кожної дитини, а також налагоджувати комунікацію з батьками [35, с. 24].

Необхідним компонентом розвитку навчання та виховання молодших школярів є збільшення питомої ваги творчості, яка буде употужнюватися з допомогою ігрової творчості. Думки, М. Варій саме вказують на те, що «кожна дитина – це людина, обдарована у якійсь галузі життєтворчості. Спираючись на здібності, обдарування кожного учня, неповторне в кожному з них, вчителі розвивають здатність до творчості» [4].

Проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів на високому теоретичному та практичному рівні вивчалася в галузі філософії, психології та педагогіки, а саме: вивчення загальних творчих здібностей, від яких залежить успішність у багатьох видах діяльності (дослідники Д. Богоявленська, Л. Венгер, Дж. Гілфорд, Г. Костюк, О. Лук, В. Роменець, Е. Торренс та багато інших). Спеціальні творчі здібності, які досягаються у конкретному виді творчості, зокрема: технічний (В. Моляк), музичний (Б. Теплов, О. Рудницька), образотворчий (О. Мелік-Пашаєв, О. Савенков), літературний (З. Новлянська, З. Юрченко). Сучасними науковцями В. Антипець, І. Барановською, Т. Білик, Ю. Бондар, С. Доценком, Н. Казьмірчук, І. Стаховою творчі здібності полягають у здатності до пізнання чогось нового, вмінні знаходити правильне рішення в нестандартних ситуаціях, зацікавленість у відкритті чогось нового тощо.

На нашу думку, одним із головних засобів розвитку творчих здібностей виступає гра. Вона є динамічною діяльністю, яка має свій історичний розвиток і тому, лише зрозумівши філогенетичні особливості ігрової діяльності, можна краще уявити її творчий вплив на особистість.

Ігровою діяльністю для розвитку творчих здібностей дітей пронизані праці видатних педагогів і науковців Н. Бібік, Р. Жуковської, Н. Кудикіної, Т.

Маркової, Н. Михайленко, Т. Осокіної, Л. Славіної, Г. Усової та багатьох інших.

Застосування ігрової діяльності в освітньому процесі початкової школи відкриває нові можливості для розвитку творчих здібностей, пошукових досліджень та генерування нових ідей, самостійних або групових спостережень. Під час гри учні початкової школи стикаються з ситуаціями вибору, в яких вони проявляють індивідуальність, свободу під час відбору завдань, змісту та організаційних форм діяльності.

Саме тому тема дослідження **«Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності в НУШ»** є актуальною, оскільки ми розкриємо важливість ігрової діяльності в розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Об'єкт дослідження – розвиток творчих здібностей молодших школярів в освітньому процесі НУШ.

Предмет дослідження – шляхи розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі ігрової діяльності.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності в НУШ.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що дотримуючись виокремлених педагогічних умов (*створення сучасного освітнього середовища для розвитку творчих здібностей; використання різних видів ігор у розвитку творчих здібностей у аудиторному та дистанційному форматі; розвиток педагогічної творчості учителя початкової школи*) сприятиме успішному розвитку їх творчих здібностей в освітньому процесі НУШ.

Практичне значення – можливість застосування запропонованих ігор і вправ з метою розвитку творчих здібностей молодших школярів учителями початкових класів і здобувачами вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Відповідно до об'єкта, предмета дослідження, з метою досягнення мети й перевірки гіпотези нами сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити дефінітивний аналіз поняття «творчі здібності».
2. Виявити критерії, показники та рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів.
3. Виокремити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності.
4. З'ясувати особливості використання ігрових технологій на уроках початкової школи в освітньому середовищі НУШ.

Методи дослідження:

- *теоретичні* – аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми, класифікація та систематизація теоретичних і дослідницьких даних;
- *емпіричні* – педагогічне спостереження, опитування, анкетування, творчі роботи учнів, методи математичної статистики.

Експериментальна база дослідження. Комунальний заклад «Козинецький ліцей Турбівської селищної ради Вінницького району Вінницької області».

Апробація результатів дослідження відбувалася на:

- 1) VI Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (ВДПУ імені М.Коцюбинського, квітень 2023).
- 2) III Міжнародна наукова конференція Міжнародний центр наукових досліджень. Європейська наукова платформа, (Рівне, 29 вересня 2023 року).

II

у 1. Білоус Ю. М. Використання тренінгу як засобу психолого-педагогічного супроводу молодших школярів. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими*

і

к

освітніми потребами» (VI школа технологій інклюзивної освіти). Вінниця, 2023. Вип. 5. С. 30-33.

2. Білоус Ю.М. Гра як засіб розвитку творчих здібностей учнів початкової школи. *Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 124-125.*

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи висвітлено на 98 сторінках.

ВИСНОВКИ

У процесі проведення дипломного дослідження на тему: **«Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності в НУШ»** нами були зроблені такі висновки:

1. В ході нашого дослідження нами було здійснено дефінітивний аналіз поняття «творчі здібності». На основі проведеного аналізу наукової літератури нам вдалося виокремити основні підходи до трактування поняття «творчість», «здібності», «творчі здібності».

Творчість – це діяльність людини, яка породжує щось нове, відрізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. Відповідно, щоб створити щось нове та незвичайне треба мати знання, вміння і бажання творити. Розвиток творчої особистості є важливою умовою освітнього процесу початкової школи. Саме тому варто під час проведення уроків звертати увагу на формування у молодших школярів ґрунтовних, різноманітних систем знань, на заохочування учнів до самостійної діяльності, якм спрямована на розвиток творчого потенціалу та творчого пошуку.

Здібності виступають психічними властивостями індивіда, що регулюють його поведінку та служать умовою його життєдіяльності. Здібності разом із тим є і утворенням відповідних структур головного мозку, фіксуючих діяльність шляхом побудування моделі, її умов. Їм властива спроможність успішно, продуктивно діяти в тій чи іншій галузі людського життя.

Що ж стосується творчих здібностей, то вони є особливим видом розумових здібностей, які виражаються в умінні породжувати мисленнєву діяльність за межами вимог, відхилятися під час мислення від традиційних норм, генерувати різноманітні оригінальні ідеї та знаходити способи їх практичного вирішення.

Розвиток творчих здібностей є невід'ємною частиною освітнього процесу початкової школи. Вони мають розвиватися в навчальній діяльності,

також учнів необхідно заохочувати до участі у різноманітних видах творчої діяльності, а участь у творчому процесі для учнів є способом творення власної особистості.

2. В ході дослідження нами були виокремлені критерії (мотиваційний, особистісно-креативний та діяльнісно-процесуальний) показники та рівні (високий, середній і низький) розвитку творчих здібностей молодших школярів. На констатувальному етапі експерименту нами було проведено ряд діагностичних методик. Так, для діагностики мотиваційного критерію ми використали творчу гру «Аукціон думок». В результаті якої було визначено, що: 27 % *ЕК* і 20 % *КГ* – високий рівень, у 40% *ЕГ* та 42,5 % *КГ* – середній рівень, 33 % *ЕГ* та 37,5 % *КГ* – низький рівень.

Для діагностики особистісно-креативного критерію нами було використано творче завдання «3 букв одного слова» (О. Железняк) в результаті якого ми виявили, що у 26 % *ЕК* і 21 % *КГ* – високий рівень, у 41,5 % *ЕГ* та 41 % *КГ* – середній рівень, 32,5 % *ЕГ* та 38 % *КГ* – низький рівень.

Так, для діагностики діяльнісно-процесуального критерію ми застосували творче завдання «Перетворення предмета» в ході якого було досліджено, що: 28 % *ЕК* і 23,5 % *КГ* – високий рівень, у 41 % *ЕГ* та 40 % *КГ* – середній рівень, 31% *ЕГ* та 36,5 % *КГ* – низький рівень.

Таким чином, під час діагностичного обстеження за трьома критеріями (мотиваційним, особистісно-креативним та діяльнісно-процесуальним) продіагностовано рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів експериментальної та контрольної групи (високий рівень у 27 % *ЕГ* і 21,5 % *КГ*, середній рівень 40,8 % *ЕГ* і 41,3%, низький рівень 32,2 *ЕГ* і 37,2 % *КГ*).

3. В нашому дослідженні ми виокремили та обґрунтували педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрової діяльності. До даних умов ми віднесли:

- створення сучасного освітнього середовища для розвитку творчих здібностей;

- використання різних видів ігор у розвитку творчих здібностей у аудиторному та дистанційному форматі;
- розвиток педагогічної творчості учителя початкової школи.

На нашу думку, саме дані педагогічні умови будуть сприяти ефективному розвитку творчих здібностей молодших школярів та педагогічній творчості самого вчителя. Адже головною умовою успішного процесу розвитку творчих здібностей молодших школярів є правильна підготовка вчителя щодо організації творчої діяльності молодших школярів, а найголовніше вчитель сам має бути творчим.

4. Використання ігрових технологій на уроках початкової школи в освітньому середовищі НУШ виступають незамінним фактором розвитку творчих здібностей. Уроки, які проводяться в ігровій формі дозволяють активізувати пізнавальну діяльність дітей молодшого шкільного віку. Проведення ігор варто розпочинати з елементарних ігрових ситуацій, а далі поступово ускладнювати та урізноманітнювати їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості, творчого мислення тощо. Варто використовувати такі ігри як: «Допоможи рибалці спіймати потрібну рибку», «Допоможи Сонечку вгадати: істота чи не істота», «Сховане слово», «Заміни звук», «ЕОМ», «Математичний струмок», «Зроби рівними», «Закінчи логічний ряд», «Художня математика», «Чарівний мішечок», «Моя мрія» тощо.

З метою перевірки результативності запропонованих педагогічних умов, застосування різних видів ігор на уроках початкової школи, проаналізованому педагогічному досвіді нами було проведено підсумковий експеримент за діагностичними методиками. Даний експеримент засвідчив, що впровадження та застосування у роботі з молодшими школярами різних форм та прийомів сприяло підвищенню рівня сформованості творчих здібностей молодших

школярів, кількість дітей із високим рівнем зросла на 9 % і, відповідно, на 9 % збільшилась кількість із середнім рівнем).

Отже, за результатами проведеного нами дослідження можна зробити висновок, що розвиток творчих здібностей молодших школярів під час ігрової діяльності в освітньому процесі початкової школи займає надзвичайно велике місце. Адже від розвитку творчих здібностей залежить продуктивність та хороший результат навчальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антипець В. П. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів як основи креативної особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 279-282.
2. Білик Т. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015. С. 56-58
3. Бондар Ю. В. Розвиток творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку на уроках української мови. *Гуманітарний корпус*. Вінниця: ТОВ «Твори». 2019. Випуск 29. С. 10-12.
4. Варій М. Й. *Загальна психологія*.: підр. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид. К.: Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
5. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
6. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с., с. 1116
7. *Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб.* / О. В. Скрипченко, Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук. К.: Каравела, 2008. 400 с.
8. Власова О. І. *Педагогічна психологія* : навч. посіб. К.: Либідь, 2005. 400 с.
9. Гаврилюк Т. В. *Досвід роботи*. URL: Режим доступу <https://www.slideshare.net/Tanya1210/ss-71027480>.
10. Гергель Є. Л. Креативність як проблема творчості. *Вісник Харківського університету*. Харків, 1999. № 460. С. 29-33
11. Гончаренко С. *Український педагогічний словник*. К. : Либідь, 1997. 376 с.

12. Грошовенко О.П. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів в процесі вивчення курсу природознавства. *Вісник науковометодичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу*. Вінниця 2012. С. 13-19.

13. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. №4. С. 1-2.

14. Демчишин М. С. *Виховання творчої особистості* : навч.-метод. посібник [для загальноосвітніх і вищих навчальних закладів]. Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2009. 106 с.

15. Державний стандарт початкової школи. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/articlepdf>

16. Доценко С. *Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади)* : монографія. Харків : «Мітра», 2018. 380 с.

17. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови. *Початкова школа*. 2016. № 7. С. 5-11

18. *Закон України «Про освіту»* (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39) . 15 с.

19. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці. *Наукові записки. Серія: Психологія*. Випуск 4. Вінниця, 2013. С.14-16.

20. Казьмірчук Н., Василенко О. Соціально-виховний потенціал театралізованої діяльності. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 497-500

21. Карабаєва І. І. Розвиток уяви та творчого фантазування. *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2013. № 10. С 29-37.

22. Карпенко Н. А. *Психологія творчості: навч. посібник*. Львів: ЛьВДУВС, 2016. – 156 с.
23. Кіліченко О., Комар О. Педагогічні умови розвитку пізнавальних інтересів в учнів початкової школи. *Гірська школа Українських Карпат. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. 2022. №27. С. 84-89. С. 87
24. Кірієнко Т. Шляхи зростання майстерності. *Дошкільне виховання*. 2005. № 2. С. 18-19.
25. Колкатіна Н. М. Розвиток творчих здібностей. *Початкове навчання та виховання*. 2009. № 19-21. С. 34-43.
26. Комарівська Н. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами літературної загадки. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. Вип. 3. С.229-233.
27. Комісаренко Н. О. Творчість учнів як засіб їх самореалізації для розвитку інтересів, нахилів і здібностей у позакласній діяльності. *Збірник наукових праць уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. К.: Науковий світ, 2000. С.123-129.
28. Кривошея Т. М. Творчість педагога в контексті взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015. С. 118-121.
29. Кудикіна Н.В, *Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі*. К., 2003. С.97-142.
30. Кульчицька О. І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. №1. С.27-32.

31. Любчак Л. В. Розвиток артистичних умінь майбутніх вихователів ДНЗ засобами лялькового театру. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. Випуск 2. С. 451-454.
32. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Обдарована дитина*. 2005. №4. С.2-9.
33. Національна доктрина розвитку освіти (затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/200). *Освіта України*. – 2002. № 33 (23 квітня). С. 4-6.
34. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>.
35. *Нова українська школа: основи Стандарту освіти*. Львів, 2016. 64 с., с. 24
36. *Новий тлумачний словник української мови: у 3 т.* Київ: Аконіт, 2008. Т.2. 928 с.
37. Олійник Н. Впровадження активних методів викладання в освітній процес. *Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи*. Кам'янець-Подільський. 2020. С. 47-55.
38. *Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навчально-методичний посібник / За ред. Г. С. Тарасенко. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.*
39. Пєхота О. М. *Освітні технології*. К.: А.С.К., 2003. 256 с.
40. *Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза. 88 с.*
41. Поніманська Т. І. *Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: моногр.* Рівне: РДГУ, 2006. 364 с.

42. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів. *Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна*. 2005. Вип. 20. С.112-118.
43. Рогозіна О. Розвиток творчих здібностей вчителя технологій як передумова його професійної підготовки. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2012. Вип. 2. -С. 259-264.
44. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа: Науково-методичний журнал*. 2001. № 7. С. 1-4.
45. Савченко О. Я. *Сучасний урок у початкових класах: посібник для вчителя*. К. : Магістр-К, 1997. 248 с.
46. Савченко О. Я. *Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів*. К., 1997. С. 215-222.
47. Сагірова Л.Л. *Досвід роботи*. URL: <http://awqyst.ho.ua/index.html>
48. Сисоєва С.О. *Основи педагогічної творчості: Підручник*. К.: Мілені, ум, 2006. 344 с.
49. Станіславчук І. М. *Досвід роботи*. URL: <https://dorobok.edu.vn.ua/article/view/2003>
50. Стахова І.А. Особливості становлення цілісної картини світу в дітей шестирічного віку. *Молодий вчений*. №5.2 (69.2). 2019. С.162-165.
51. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори: В 5 т. / редкол.: О. Г. Дзевєрін (голова), М. М. Грищенко, С. П. Заволока, О. В. Киричук, В. В. Лазаревський, О. П. Савченко, В. З. Смаль, Г. І. Сухомлинська, М. В. Черпінський*. К.: Рад. шк., 1976-197. 345 с.
52. Таран В. В. *Опис досвіду*. URL: <https://naurok.com.ua/opis-dosvidu-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vikoristannya-igrovih-tehnologiy-na-urokah-ukrainsko-movi-yak-zasib-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-ditey-molodshogo-shkilnogo-viku-283737.html>

53. Технології формування творчої особистості. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / За ред. О.М. Пехоти. К., 2003. С. 109-128.
54. Чепка О. В. *Психолого-педагогічні засади ігрової діяльності*: навч. посіб. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 132 с.
55. Чорна Л. Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей учнів. *Психологічна газета*. 2001. №2. С.22-24.
56. Шапар В. Б. *Психологічний тлумачний словник*. Харків : Прапор, 2004. 640 с.
57. Швед О. Шляхи формування творчої особистості засобами позашкільної освіти . *Обдар. дитина*. 2013. № 2. С. 18-22.
58. Шуть М. М. Гра як фундаментальна технологія виховання людини. *Вихователь-методист*. 2010. № 5 (травень). С. 11-16.
59. Явоненко М. В. Методика підготовки школярів до літературно-творчої діяльності. *Початкова школа*. 2005. № 5. С. 15-18.
60. *Як допомогти дитині стати творчою особистістю* / Упоряд. Д. Шелестова. К., 2003. 112 с.
61. Яковлева О.Л. Розвиток творчого потенціала особистості молодшого школяра. Київ : АССА, 2015. 291 с. 88.
62. Яструб С. В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках читання шляхом впровадження інноваційних та здоров'язберігаючих освітніх технологій. *Початкова школа*. 2014. №4. С. 18-20.
63. Geng, S., Law, K. M., & Niu, B. (2019). Investigating self-directed learning and technology readiness in blending learning environment. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), 1-22.
64. Guilford, J.P. (1988) Some Changes in the Structure-of-Intellect Model” (*Educational and Psychological Measurement*, vol. 48, pp. 1-4).
65. Miller P.H. *Theories of Developmental Psychology*: 4d ed. New York: Worth Publishers, 2002. 518 p.; 81